

Asia: VN/16121/2020

Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2027 - kierrätyksestä kiertotalouteen

Visio (luku 2)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Visio on tärkeä. Wikipedian viisain sanoin: ”Ilman visiota työssä ei ole merkitystä, suuntaa eikä ohjetta esimerkiksi siihen, miten tehtäviä ja kehitystoimintaa priorisoidaan”.

Jätesuunnitelman visio ei ole maali vaan välietappi, joka luo kuvaa valtakunnan jätehuoltokentän toivotusta tilanteesta noin kymmenen vuoden kuluttua. Visiovuoden valinta 2030 ulottumaan muutaman vuoden suunnittelukauden jälkeen on järkevä ja tarkoituksenmukainen. Se jättää vielä suunnittelukauden lopullakin pelivaraa tarkastella, miten visioon sisällytetyt teemat ovat edistyneet, missä on erityisen hyvin onnistuttu, ja mitkä teemat taas näyttäisivät vaativan lisäpanostuksia tai uusia ohjauskeinoja seuraavaa suunnittelukautta silmällä pitäen.

Keräysjärjestelmät, laitospasiteettitarve ja sijoittumisperusteet (luku 3)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

3.1 Biojäte ja muovit tulee erotella paremmin polttoon menevästä yhdyskuntajätteestä. Näiden jakeiden lajittelun ja materiaalina hyötykäyttöön toimittamisen odotetaan kohenevan merkittävästi uuden jätesäädöspaketin sisältämien velvoitteiden voimaantulon myötä.

Pohjoissuomalaisten jäteyhtiöiden yhteistyönä laatimien selvitysten perusteella on voitu todeta, että muovien ja biojätteiden osuus polttoon ohjautuvassa yhdyskuntajätteessä on edelleen erittäin suuri, yhteensä jopa 50...70 %:n luokkaa. Kosteammat biojätteet heikentävät materiaalin energia-arvoa ja vaikeuttavat keräilyä etenkin talvisaikaisen jäätymisen vuoksi.

Pakkausmuovien keräys- ja kierrätysmahdollisuudet ovat sinänsä kehittyneet myönteiseen suuntaan tuottajavastuun laajenemisen myötä, mutta edelleen keräyspisteverkosto koetaan maakunnassa liian harvaksi. Keräyspisteiden vaivattomalla saavutettavuudella on erityisen suuri merkitys kaikkien jättejakeiden kierrätysinnostukseen, mikä vähentää myös ympäristön roskaantumista.

Määrätietoisesti tulisikin koko valtakunnan alueella pyrkiä pakkausmuovien kiinteistökohtaisen keräilyn toteuttamiseen, polttokelpoisen jätteen keräilyä vastaavassa laajuudessa. Resursseja olisi myös tarpeen kohdentaa kotitalouskäyttöön soveltuvien, muovipakkausten murskaukseen tai tiivispaketointiin tarkoitettujen laitteiden kehittämiseen ja tuotteistamiseen.

Maatalousmuovien (auma-, kate- ja paalausmuovit) erilliskeräilyä tulisi tehostaa ja selvittää mahdollisuudet saada tuottajavastuun piiriin. MTK:lla on näille kierrätysjärjestelmä, mutta siinä edellytettävät keräysmäärät ovat yksittäisille toimijoille kovin suuria, jolloin maataloudet mieluiten tuovat yksittäisiä kuormia suoraan jätokeskuksiin. Aumamuovien toimituksista energiantuotantoon on ilmeisen huonoja kokemuksia, erityisesti isokokoisten ja kestävien muovien aiheuttaessa ongelmia polttolaitoksen kuljetinjärjestelmissä.

3.2 Lapissa tarvittaisiin vastaanotto- ja käsittelykapasiteettia lievästi pilaantuneille maa- ja kiviaineksille. Teollisuusmittakaavaista pilaantuneiden maiden käsittelyä harjoittaa Lapissa ainoastaan Kemian etelälaidalla sijaitseva terminen käsittelylaitos. Yhtiöllä on lisäksi myös järeää liikuteltavaa termistä käsittelykalustoa. Niitä on pääsääntöisesti kannattavaa kuljettaa vain laajoille kunnostuskohteille. Kunnallisten kaatopaikkojen ympäristölupiin kytketyt vastaanottopaikat lopettivat toimintansa kaatopaikkojen sulkemisen myötä reilu kymmenkunta vuotta sitten. Kahdessa vielä toimivassa keskuskaatopaikassa voidaan laitoksen ympäristöluvan mukaisesti vastaanottaa ja hyödyntää lievästi pilaantuneita maita jätetäyttöjen välipeittokerroksissa, mutta niidenkin tarve on merkittävästi vähentynyt kaatopaikkasijoitukseen menevien jätteiden määrän pienentyessä noin kymmenesosaan viimeisen viiden vuoden aikana.

Tavoitteet ja toimenpiteet (luku 5)

1. Tiedon oikeellisuus ja digitaalisuus

1.1 Eri tietopalvelujen kautta kerättävän ja koostettavan jäte- ja tuotetietoaineistojen kattavuus, oikeellisuus sekä digitaalisessa muodossaan pitkälle ulottuvat hyödyntämismahdollisuudet ovat olennainen osa jättesuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen seuranta- ja tarkistamistarpeiden arviointia. Toimivien tietopalvelujen ja käyttöliittymien avulla on erilaisten tietojen kautta mahdollisuus tehostaa merkittävästi jätetuotekenttää valvovien viranomaisten toimintaa.

Koko Suomea, ELY-keskuksen toimialuetta tai muita laajempia toimintasektoreita koskevien jätemäärien jouhevaa tiedonhakua on vaikeuttanut parin vuoden takainen siirtyminen VAHTI-tietojärjestelmästä YLVA-järjestelmään, mistä mm. jätetietojen haku ja analysointi on kovin työlästä. YLVA-kehitystyöhön on tämän moduulin toteuttamisen osalta asetettu erityisen suuria toiveita.

1.2 Rajapintojen toimivuus eli esimerkiksi sähköisten siirtoasiakirjojen saumaton keskustelu jäte- ja tuotetietojärjestelmän sekä jätehuoltorekisterin kanssa on tärkeä saada kuntoon jo alkuvaiheessa, samoin kuin eri osioiden käyttöliittymän selkeä ja looginen toteutus.

1.4 Kaikille avoimen jäte- ja tuotetietopalvelun aikaan saaminen on valvontaviranomaisen roolista katsottuna erittäin tarpeellinen kehittämiskohde. Erityistä tarvetta olisi keskitetylle internet-palvelulle, josta olisi helposti löydettävissä (tietosuoja- ja tietosuojalain 142 §:n mukaiseen jätehuoltorekisteriin hyväksytyistä, jätteen ammattimaista kuljettamista ja välittämistä harjoittavista toimijoista. Tietopalvelu mahdollistaisi eri valvontaviranomaisille, jätehuollon toimijoille, urakkatarjousten käsittelijöille sekä myös valvontaviranomaisille kansalaisillekin saada varmistus sille, onko jätekuljetuspalveluja tarjoava yritys luvaruokainen toimija ja mitä jätteitä se saa kuljettaa. Tämä auttaisi merkittävästi karsimaan luvattomia ja useimmiten myös ympäristönsuojelullisesti kyseenalaista romujen ym. jätteiden keräys- ja kuljetustoimintaa. Keskitetty käsittelyjärjestelmä helpottaa tämän palvelun ylläpitoa. Liikennelupia koskeva Vallu-tietopalvelu ehti olla tässä hyvänä edelläkävijänä, valitettavasti se on ollut jonkin aikaa poissa käytöstä. Vallun paluuta on kyllä useaan otteeseen kaivattu.

1.5 Elinkeinotoiminnan puolella omaan liikevaihtoon tai tuotantotoimintaan liittyvien jätetietojen katsottaneen kovin usein kuuluvan liikesalaisuuksien piiriin, mikä saattaa rajoittaa odotettua vapaaehtoista ominaisjättemäärien ilmoittamista yleiseen jakeluun.

1.8 Jätelain uudet yhdyskuntajätteen erilliskeräystä koskevat velvoitteet sekä toiminnanharjoittajien kirjanpito- ja raportointivelvoitteet tulevat lisäämään merkittävästi ELY-keskusten valvontatehtäviä. Lisääntyviin tehtävien hoitamiseen tulee myös osoittaa lisäresursseja. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselle osoitettu ohjeistus- ja neuvontarooli on kannatettava toimenpide.

2. Jätteen synnyn ehkäisyn yleiset toimenpiteet

2.5 Tuetaan Kestävä koulu -ohjelmaa! Pitkällä aikajänteellä ajatellen niin jätteen synnyn ehkäisemisessä, hyötyjätteiden lajittelun tehostamisessa kuin roskaamisen torjunnassakin ovat lapset ja nuoret erityisen tärkeä kohderyhmä. Nuorena opitut taidot kulkevat mukana, kun lapsista kasvaa aikuisia päätöksentekijöitä. Ensisijainen vastuu oikean tiedon istuttamisesta kuuluu kuitenkin aikuisille; lasten vanhemmille sekä koulujen ja päiväkotien henkilökunnalle.

Kierrätysasiat ja jäteneuvonta tulee vahvemmin sisällyttää osaksi opettajien, lastentarhanopettajien ja muiden päiväkotien ja kouluissa työskentelevien ammatillista koulutusta. Neuvonnan avulla jätteen synnyn ehkäisyä ja jätteiden lajittelua tehostetaan päiväkodeissa ja kouluissa. Aikuisten antama esimerkki vaikuttaa voimakkaasti lasten asenteisiin ja käyttäytymistottumuksiin. Koulujen ja päiväkotien henkilökunta sekä heidän yhteistyöjärjestönsä ovat tässä tärkeitä

yhteistyökumppaneita. Jätteen synnyn ehkäisyn periaatteet sekä lajittelu- ja kierrätysopit on saatava "selkäyttimeen" mahdollisimman nuorena.

Tässä yhteydessä on hyvä nostaa esille suunnitelmassa vähälle huomiolle jäänyt, ympäristöä ja asuinympäristöjen viihtyisyyttä rasittava roskaaminen eri muodoissaan. "Roskaaja rikkoo rikkoo lakia!" -teema tulee sisällyttää asennekasvatuksena vahvasti ympäristöopetukseen.

3. Yhdyskuntajätteet

3.8 Jätekuljettajille asetettavaa velvollisuus antaa jätehuollon asiakkailleen riittävän yksilöityjä tietoja näiden tuottamista jätemääristä ja -lajeista edellyttäneen, että kaikkiin yhdyskuntajätteiden jätekuljetuksiin otetaan käyttöön painoperusteinen hinnoittelu?

3.16 Kiinteistökohtaisilla kompostointitoimilla on jonkin verran saatu alennettua polttoon menevän sekajätteen seassa olevan biojätteen määrää. Kannustimina omatoimiseen kompostointiin jäteyhtiöt ovat tarjonneet jätehuoltomaksujen alennuksia tai jäteastoiden tyhjennysvälien pidennyksiä. Tätä tulisi jatkossakin tukea, mahdollisuuksien mukaan vielä isommilla taloudellisilla kannusteilla.

4. Pakkausjätteet

-

5. Kertakäyttöisten muovituotteiden vähentäminen

-

6. Biohajoavat jätteet

-

7. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu

-

8. Rakentamisen jäte

Rakennus- ja purkujätteiden lajittelun ja erilliskeräyksen toteutumisessa on rakennusvalvonnalla mahdollisuus niin halutessaan ottaa erityisen vaikuttava rooli. Tämä on tiedostettu mm. Rovaniemen kaupungin organisaatiossa, jossa hyväksi käytänteeksi on osoittautunut järjestää purkutyömaan aloituskokous, jossa käydään läpi purkutyössä syntyvät jätejakeet, niiden arvioidut määrät, lajitteluvaihtoehdot sekä mahdolliset toimituspaikat. Mikäli purkumateriaalia on tarkoitus hyödyntää mm. MARA-asetusta soveltamalla, tulee hyödyntämispaikkaa koskevat toimenpideluvat ja MARA-rekisteröinnit käydä läpi jo tässä vaiheessa. Työ valmistuttua urakoitsijan tai tilaajan tulee ennen loppukatselmusta toimittaa rakennusvalvontaan selvitys rakennusjätteen määrästä, laadusta ja lajittelusta sekä jätteiden toimituksista jatkokäsittelypaikkoihin.

Seuranta (luku 7)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Muut suunnitelman osat

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Vaikutusarviointi

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Muuta

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Alatervo Jukka
Lapin ELY - Ympäristönsuojeluyksikkö